

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Urbanc

**Sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovni
operacijah – primer Kosova**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Urbanc

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

Somentor: asist. dr. Erik Kopač

**Sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovnih
operacijah – primer Kosova**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Iztoku Prezlju in somentorju asist. dr. Eriku Kopaču za koristne napotke, strokovno svetovanje in usmeritev pri diplomskem delu.

Iskrena hvala očetu, mami in bratoma za vso spodbudo in podporo.

Posebna zahvala gre tebi Maja, ker si mi vseskozi stala ob strani in me res vztrajno spodbujala skozi celotni proces študija in pri pripravi diplomskega dela.

Sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovnih operacijah — primer Kosova

Mirovne operacije so v mednarodni skupnosti vedno bolj aktualna aktivnost. Med organizatorji mirovnih operacij so največkrat omenjeni Združeni narodi (ZN), pomembno vlogo pa igrajo tudi druge mednarodne in regionalne organizacije, kot so Zveza NATO, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) in Evropska unija (EU). Kompleksnot sodobnih konfliktov in specializiranost mednarodnih organizacij za pokrivanje določenega dela preprečevanja konfliktov ter pokonfliktne obnove je prinesla vedno večjo potrebo po sodelovanju omenjenih mednarodnih organizacij v mirovnih operacijah. Mednarodne organizacije imajo različne pristope pri sodelovanju v mirovnih operacijah, večina mirovnih operacij pa vseeno poteka pod mandatom OZN. Diplomsko delo se osredotoča na sodelovanje mednarodnih organizacij pri obrambno-varnostnih vidikih mirovnih operacij. Poudarek je na primerjavi možnosti sodelovanja mirovnih operacij mednarodnih organizacij OZN, NATO, OVSE in EU, kot jih predvidevajo pravni in politični akti, ter dejanskim sodelovanjem omenjenih organizacij v mirovni operaciji na Kosovu.

Ključne besede: mirovne operacije, OZN, NATO, OVSE, EU, Kosovo.

Co-operation of international organizations in peacekeeping missions – Kosovo case study

Peacekeeping operations are becoming an increasingly relevant activity within the international community. When it comes to organizing peacekeeping operations, the United Nations are mentioned most often, although other international and regional organizations, such as the NATO, the Organization for Security and cooperation in Europe and the European Union, also play a vital role in such activities. The complexity of contemporary conflicts and the specialization of international organizations in the management of specific parts of conflict prevention and after-conflict reconstruction have emerged into a growing urge for cooperation between the before mentioned international organizations in peacekeeping operations. International organizations undertake different approaches when cooperating in peacekeeping operations, nevertheless the majority of peacekeeping operations are conducted under the leadership of the UN. This diploma thesis concentrates on the cooperation between international organizations in defensive security aspects of peacekeeping operations. The focus lies on the comparison of cooperation possibilities in peacekeeping operations between the international organizations UN, NATO, OSCE and EU, as foreseen by legal and political enactments, and their actual cooperation in the peacekeeping operation in Kosovo.

Key words: peacekeeping missions, OZN, NATO, OVSE, EU, Kosovo.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	6
1 UVOD.....	7
2 METODOLOŠKO-HIPOTETICNI OKVIR.....	9
2.1 OPREDELITEV PREDMETA ANALIZE	9
2.2 CILJI ANALIZE	9
2.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	9
2.4 UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	10
2.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	10
2.6 TEMELJNI POJMI	12
2.6.1 Mirovne operacije.....	12
2.6.2 Mednarodne organizacije	16
3 IZVAJANJE MIROVNIH OPERACIJ V OKVIRU MEDNARODNIH ORGANIZACIJ	20
3.1 MIROVNE OPERACIJE OZN	21
3.2 MIROVNE OPERACIJE NATO	24
3.3 MIROVNE OPERACIJE OVSE.....	28
3.4 MIROVNE OPERACIJE EU	28
4 ODZIVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI NA KONFLIKT NA KOSOVU	31
4.1 MISIJA OVSE NA KOSOVU	32
4.2 POSREDOVANJE NATO IN KFOR	34
4.3 OZN RESOLUCIJA 1244 IN UNMIK	38
4.4 OPERACIJA EU - EULEX.....	41
5 ZAKLJUČEK.....	44
6 LITERATURA	47

SEZNAM KRATIC

EGS	Evropska gospodarska skupnost
ESH	Evropske sile za hitro posredovanje
ESD	European security and defence policy/Evropska varnostna in obrambna politika
EU	Evropska unija
EULEX	The European Union Rule of Law Mission in Kosovo/Misija Evropske unije za implementacijo pravil prava na Kosovu
EURATOM	European Atomic Energy Community/Evropska skupnost za jedrsko energijo
KFOR	Kosovo Force/Sile NATO na Kosovu
KFS	Kosovo Security force/Kosovske varnostne sile
KPC	Kosovo Protection Corps/Kosovski zaščitni korpus
KVM	Kosovo Verification Mission/Operacija nadziranja Kosova
MCO	Municipality Community Office/Občinska pisarna za skupnosti
NATO	Northatlantic treaty organization/ Organizacija Severnoatlantske pogodbe
NRF NATO	Response Force/ NATO sile za posredovanje
OVK	Osvobodilna vojska Kosova
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov (ZN – Združeni narodi)
SVOP	Skupna varnostna in obrambna politika
UL ZN	Ustanovna listina Združenih narodov
UNHCR	United Nations high Commisionar for Refugees/ Visoki komisar Združenih narodov za begunce
UNMIK	United Nation Interim Administration Mission on Kosovo/Začasna misija Združenih narodov na Kosovu
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov
ZDA	Združene države Amerike
ZRJ	Združene države Jugoslavije

1 UVOD

Varnost je temeljna vrednota medčloveških odnosov, ki vedno bolj postaja tudi vrednota mednarodnega sistema. Vsi si prizadevajo zagotoviti stanje varnosti oziroma uravnoteženega medsebojnega obstoja v ožjem in širšem okviru. Mednarodni vidik varovanja te temeljne vrednote že dolgo ni več monopoliziran s strani posameznih držav. Na mednarodnem parketu se skozi leta pojavlja vedno več akterjev, ki igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju varnosti in miru v mednarodni skupnosti. Po koncu hladne vojne se je število mednarodnih organizacij sunkovito povečalo, čemur med drugim botruje tudi ravnovesje med vzhodnim in zahodnim blokom. To ravnovesje med vzhodom in zahodom je nekoliko izgubilo na teži po padcu berlinskega zidu.

Mirovne operacije so postale nov fenomen mednarodne varnosti in svojevrsten kompromis med sredstvi za mirno reševanje sporov ter mehanizmi vojaškega posredovanja. Mnoge oborožene sile so odhod v mirovne operacije opredeljevale kot novo nalogo, ki se konkretno razlikuje od tradicionalne obrambne naloge. Mirovne operacije so se načeloma vedno vzpostavljale v konfliktnih tretjega sveta, skoraj nikoli pa ni bilo mirovni operacij tam, kjer so bile v konflikte vpletene velesile (Jelušič 2005, 11).

Vzporedno z razvojem mednarodnih organizacij je prihajalo do vedno kompleksnejših konfliktov, v katerih zgolj posredovanje vojaških sil, ki so bile prvotni udeleženci v mirovni misijah, ni bilo več dovolj. Prisotnost vojaške organizacije v mirovni operacijah, ali pa vsaj v nekaterih fazah mirovni operacij, se je v tem času bistveno zmanjšala, medtem ko se je prisotnost civilni udeležencev znatno povečala. V mirovni operacije so se, in se vedno bolj vključujejo civilna policija, civilni mednarodni in lokalni uslužbenci in diplomati.

Mirovni operacije so vedno aktualnejša aktivnost mednarodni politični in varnostni organizacij. Po mnenju Jelušičeve (2005, 11) so pomembne predvsem zato, ker lahko države, ki v njih sodelujejo s svojimi vojaškimi, policijskimi, gospodarskimi ali drugimi silami, s tem dokazujejo svojo zvezanost mednarodni varnosti, miru in stabilnosti. Med

organizatorji mirovnih operacij se največkrat omenja Združene narode, pomembno vlogo pa igrajo tudi druge mednarodne in regionalne organizacije.

Porast števila in zapletenost mirovnih operacij sta spodbudila razmišljanje o vključevanju in sodelovanju različnih mednarodnih subjektov. Tak primer je tudi posredovanje mednarodne skupnosti na Kosovu, kjer je za prekinitev konflikta in njegovo pokonfliktno obnovo skrbela vrsta mednarodnih organizacij, ki so tudi predmet tega diplomskega dela. Kriza na Balkanu je pridobila pozornost pomembnih mednarodnih organizacij, kot so Združeni narodi, Zveza NATO, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi in Evropska unija.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA ANALIZE

Predmet preučevanja te naloge je sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovnih operacijah, konkretnije na primeru Kosova. Vedno več akterjev v mednarodni skupnosti je botrovalo tudi k večjemu sodelovanju v mirovnih operacijah. Ključni mednarodni akterji, na katere se bomo osredotočili pri pisanju, so Organizacija združenih narodov, Organizacija severnoatlantske pogodbe, Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi in Evropska unija. Ker se oblike sodelovanja močno razlikujejo od operacije do operacije, se bomo osredotočili na obrambno-varnostno sodelovanje na Kosovu.

2.2 CILJI ANALIZE

Cilj diplomskega dela je – na podlagi pravnih določil in aktov posamezne organizacije ter poznavanja mednarodnega prava – predstaviti možne in dejanske načine sodelovanja mednarodnih organizacij v mirovnih operacijah, konkretnije sodelovanje na primeru Kosova. Cilj diplomskega dela je, na podlagi analize sodelovanja, prikazati različne naloge in področja delovanja posameznega mednarodnega subjekta v mirovnih operacijah.

2.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

V diplomskem delu se sprašujemo, na kakšne načine mednarodne zanima, kako sodelujejo mednarodni subjekti v okviru mirovne operacije, ki se odvija, oziroma se je odvijala na ozemlju Kosova. Organizacije oziroma mednarodni subjekti sodelujejo v mirovnih operacijah. Za lažjo ponazoritev dejanskega sodelovanja, nas

2.4 UPORABLJENA METODOLOGIJA

V diplomskem delu smo kot ključne metodološke pristope uporabili metode zbiranja, analize ter interpretacije primarnih in sekundarnih virov. Z analizo primarnih virov som preučili in smiselno razdelili uradne dokumente, kot so resolucije, poročila in spletne strani; z analizo sekundarnih virov pa som analizirali gradivo iz knjig, člankov in drugih spletnih virov, ki se konkretnje nanašajo na sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovnih operacijah na Kosovu. Da se pri analizi sekundarnih virov ne bi ujeli v past prepisovanja,, som posegli tudi po konceptualni analizi, pri kateri nas je zanimal predvsem pomen določenega pojma, prav tako pa smo si s to raziskovalno metodo pomagali pri rdeči niti diplomskega dela. Deskriptivna metoda nam je omogočila opredeljevanje temeljnih pojmov, ki jih je potrebno razložiti za lažje razumevanje celotnega konteksta, kot tudi opredeljevanje dejstev in ugotovitev v diplomskem delu. Deskriptivna metoda je prvi pogoj primerjalne metode. S primerjalno metodo som primerjali primarne vire mednarodnih organizacij z dejansko uporabljenimi možnostmi sodelovanja, uporabljenimi v mirovnih operacijah na Kosovu. Kot je razvidno iz povedanega, bistvo sodelovanja in tako tudi jedro diplomskega dela, slonita na študiji primera, kjer smo podrobneje ponazorili in opisali sodelovanje mednarodnih operacij OZN, NATO, OVSE in EU na Kosovu (Bučar in drugi 2002, 22-35).

2.5 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Razvoj konfliktov in mirovni operacij je bila ključna predpostavka za vedno večje sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovni misijah. Zaradi kompleksnosti tematike se bomo v pričujoči diplomski nalogi osredotočili predvsem na obrambno-varnostni vidik sodelovanja v mirovni operacijah. V okviru diplomskega dela bomo opravili tudi študijo primera, in sicer sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovni operacijah na Kosovu. Kot akterje, oziroma mednarodne organizacije pa bomo preučevali Organizacijo združenih narodov, Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi, Zvezo NATO in Evropsko unijo. Omenjene organizacije so vedno bolj prisotne v mirovni operacijah in igrajo zelo

pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti in miru tako regionalno kot svetovno na Kosovu, so bile vse organizacije prisotne z mirovno operacijo, in sicer:

- OZN – misija UNMIK,
- OVSE – misija OVSE na Kosovu,
- NATO – misija KFOR in
- EU – misija EULEX.

Diplomska naloga je razdeljena v več medsebojno povezanih sklopov. Prvi sklop obsega uvod in metodološki okvir, v katerem so konkretnije opredeljeni predmet in cilji preučevanja ter uporabljena metodologija. V tem delu diplomskega dela si zastavljamo tudi raziskovalno vprašanje, ki predstavlja rdečo nit in zasnovo celotne diplomske naloge. Prav tako so v tem delu opredeljeni tudi temeljni pojmi, ki so ključnega pomena za razumevanje ciljev, raziskovalnega vprašanja in vsebine diplomskega dela.

V nadaljevanju so predstavljeni temelji za sodelovanje v mirovnih operacijah, ki so ključni za razumevanje zastavljene problematike. Ta sklop je tako namenjen predstavitvi možnosti sodelovanja za posamezno organizacijo, ki smo jih izbrali kot predmet preučevanja v tem delu.

Sklop, ki sledi, je namenjen študiji primera mirovne operacije na primeru Kosova in predstavitvi prispevka posamezne organizacije, izbrane kot predmet preučevanja, k reševanju kosovske krize.

V sklepnem delu so predstavljene ugotovitve in načini sodelovanja mednarodnih organizacij na primeru Kosova. Z analizo vlog posameznih mednarodnih organizacij smo tako podali odgovor o področjih sodelovanja in medsebojnega dopolnjevanja organizacij.

2.6 TEMELJNI POJMI

2.6.1 Mirovne operacije

Mirovne operacije so aktivnosti mednarodnih političnih in varnostnih organizacij. Države v njih sodelujejo z vojaškimi, policijskimi, gospodarskimi ali drugimi sredstvi in s tem izkazujejo svojo zavezanost mednarodni varnosti (Jelušič 2005, 11).

Sistema kolektivne varnosti si danes verjetno ne moremo predstavljati brez pojma mirovna operacija, saj je ta pojem postal sinonim za aktivnosti na področju ohranjanja miru (Türk 2007, 530).

»Mirovne operacije v najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavljanje in ohranjanje mednarodnega miru« (Jelušič 2005, 12).

Razmah mirovnih operacij se je začel v začetku 19. stoletja, največji razvoj in zagon pa so te dobile po koncu hladne vojne, oziroma po letu 1989.

Izraz »mirovne operacije« je splošen pojem aktivizma, ki se lahko izvaja v naslednjih oblikah: operacije ohranjanja miru, za ustvarjanje miru, za graditev miru, operacij preventivne diplomacije in vsiljevanja miru. Poleg tega pa v mednarodnih mirovnih prizadevanjih srečujemo še druge pojme, ki segajo na področje mirovnih operacij ter so navadno povezani z določenim mednarodnim akterjem, in sicer: operacije v podporo miru, ki so največkrat povezane z aktivnostmi Zveze NATO, vojaške nevojne operacije, ki se jih omenja v ameriški vojaški doktrini, ter operacije vojaškega in civilnega upravljanja, ki jih povezujemo z Evropsko unijo.

Zgodovinsko so bile mirovne operacije razumljene zlasti v kontekstu Združenih narodov. Po koncu hladne vojne se je to drastično spremenilo. Izkušnje iz obdobja po koncu hladne

vojne kažejo, da ZN niso primeren instrument za vojaško vsiljevanje miru, saj so preslabo opremljeni in pripravljani za vodenje takšnih operacij¹ (Berdal v Jelušič 2005, 29).

Tako je od sredine prejšnjega desetletja ključno vlogo v izvajanju mirovnih operacij naprej prevzel NATO, pomemben prispevek k razvoju pa so imele tudi druge regionalne organizacije kot so Zahodnoevropska unija oziroma Evropska unija, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav, skupnost nekdanjih sovjetskih držav, imenovanih Skupnost neodvisnih držav in drugi. Vključevanje novih udeležencev v mirovne operacije je prineslo v rešitev posameznega konflikta tudi različne politične poglede in stališča (Jelušič 2005, 14).

Tipologija mirovnih operacij je, v najsplošnejšem smislu, zastavljena na prvi in drugi generaciji operacij za ohranjanje miru².

I. J. Rikhye leta 1984 (Grošelj 2007, 73) kot ključne naloge mirovnih operacij opredeli, da morajo:

- biti mehanizmi reševanja konfliktov brez neposredne intervencije velesil,
- mobilizirati mednarodno javnost,
- zavezati k vzdrževanju miru in
- zagotavljati možnost nadaljnjih pogajanj, ki vodijo k mirni razrešitvi konflikta.

V nasprotju z njim James leta 1990 (Grošelj 2007, 73) opredeli funkcije mirovnih operacij:

- pomiritev: sprte strani imajo možnost prekinitve sovražnosti,
- stabilizacija: zmanjšanje nezaupanja in napetosti med sprtimi stranmi,
- pomoč pri reševanju spora.

Na podlagi Rikhyeve in Jamesove opredelitve nalog mirovnih operacij se je vzpostavila prva tipologija mirovnih operacij. S časom pa se je na podlagi mnogih sprejetih dokumentov razvila večja vrsta tipologij mirovnih operacij (Grošelj 2007, 65-66).

---

¹ Dva najbolj šokantna primera iz zadnjih desetih let sta genocid v Ruandi leta 1994 in poboji v Srebrenici julija 1995 (Jelušič 2005, 29).

² Več v Jelušič 2005, 20 – 24.

Zadnja v vrsti tipologij mirovnih operacij »predstavlja vrh znanstveno-raziskovalnega dela pri preučevanju mirovnih operacij« (Grošelj 2007, 73). Njeni avtorji³ jo utemeljujejo na pričakovani vlogi in ciljnih, ki naj bi jih določen tip mirovne operacije dosegel v okviru globalne politike.

Mirovne operacij so razdeljene glede na naslednje tipe (Grošelj 2007, 73):

- tradicionalne mirovne operacije (ang. *Traditional Peace-keeping*),
- upravljanje in vodenje tranzicije (ang. *Managing Transition*),
- vsiljevanje miru (ang. *Peace Enforcement*),
- razširjene mirovne operacije (ang. *Wider Peacekeeping*) in
- operacije v podporo miru (ang. *Peace Support Operations*).

Tradicionalne mirovne operacije odražajo, t. i. Hammarskjoldova načela⁴, po katerih je za operacijo potreben pristanek vseh sprtih strani, mirovne sile nimajo mandata vsiljevanja, vojaške naloge operacije so zelo omejene, operacija ne sme vplivati na politično-vojaško ravnotežje med sprtimi stranmi in trajanje operacije naj bi bilo praviloma časovno omejeno (Bellamy in ostali v Grošelj 2007, 74).

Upravljanje in vodenje tranzicije ali operacije krepite miru (ang. *Peace Reinforcement Operations*), kot jih lahko tudi imenujemo, stremijo k udejanjanju določenega sporazuma o politični rešitvi konflikta s pomočjo mirovne operacije. V teh operacijah mednarodne organizacije sodelujejo kot posredniki ali mirovniki, ki gradijo pot k politični rešitvi. Operacija je sestavljena tako iz vojaškega, kot civilnega segmenta, kar je razlika od tradicionalnih operacij, kjer je bilo večinoma prisotno vojaško osebje. Značilnosti tega tipa mirovnih operacij so trajno premirje, politični dogovor o rešitvi konflikta, s katerim soglašajo vse sprte strani, kompleksen mandat, ki vključuje različne vidike tranzicije, multidimenzionalnost, ki se kaže v množici nalog, ki jih uresničujeta civilni in vojaški segment, utemeljenost na načelih privolitve sprtih strani, nepristranskosti in minimalne

---

³ Bellamy, Williams in Griffin. Več v Grošelj 2007, 73.

⁴ Načela se imenujejo po nekdanjem Generalnem sekretarju Dagju Hammarskjöldu (1905-1961).

uporabe sile, neposredno upravljanje in vodenje procesa tranzicije, ki zmanjšuje tveganje obnovitve sovražnosti ter jasno opredeljen začetek in konec operacije. Začetek je določen s podpisom sporazuma med sprtimi stranmi, konec pa navadno zaznamujejo svobodne in poštene volitve ali priznanje neodvisnosti (Grošelj 2007, 75-77).

Operacije vsiljevanja miru imajo ključno značilnost in to je uporaba sile. Na podlagi tega so operacije takšnega tipa definirane kot operacije vsiljevanja volje mednarodne skupnosti z neposredno vojaško in/ali gospodarsko akcijo. Operacije vsiljevanja miru so edini tip mirovnih operacij, ki so formalno opredeljene v 7. poglavju Ustanovne listine Združenih narodov (UL ZN) (Grošelj 2007, 82).

Razširjenje mirovne operacije so nastale kot odgovor na neuspešnost tradicionalnih operacij pri soočanju z novimi konflikti, ta tip operacij pa poskuša uresničiti širok nabor humanitarnih nalog na področju konflikta. Za omenjen tip operacij se je uveljavilo tudi pojmovanje »mirovne operacije druge generacije oz. govorijo o strateških mirovnih operacijah« (Grošelj 2007, 77). Značilno za tak tip mirovnih operacij je, da potekajo v okolju, v katerem ni dogovora o prekinitvi ognja, oziroma je ta krhek in nestabilen. Potekajo v notranjih in ne v klasičnih meddržavnih spopadih. Mirovne sile izvajajo naloge, ki vključujejo ločevanje in razoroževanje vojskujočih se strani, organizacijo in nadziranje volitev, dostavo humanitarne pomoči, zaščito mednarodnega osebja, nadziranje premirja in vsiljevanje prepovedi poletov. Povzročajo bistveno povečanje števila sodelujočih humanitarnih organizacij. Pogosto se spreminja in dopolnjuje mandat operacije in pojavi se prepad med cilji, ki jih naj bi dosegla mirovna operacija in sredstvi, ki so na voljo. Operacije takšnega tipa še vedno temeljijo na načelu privolitve sprtih strani, nepristranskosti in minimalni uporabi sile.

Operacije v podporo miru so se izoblikovale kot odgovor na kompleksne konflikte znotraj držav. Bellamy v Grošelj (2007, 82) jih definira kot operacije, ki vzpostavljajo liberalno demokracijo v razdejanih družbah, so po svoji naravi strukturno kompleksne in temeljijo na široki ter fleksibilni definiciji strinjanja sprtih strani, nepristranskosti in minimalni uporabi sile. Ključne značilnosti operacij v podporo miru so, da so mirovne sile

robustne in sposobne izvajati širok spekter nalog, pri čemer same zagotavljajo obstoj privolitve sprtih strani. Mirovne sile imajo sredstva, s katerimi lahko uresničijo cilje mandata operacije. Ključni cilj je vzpostavitev liberalno-demokratskih družb oziroma družbenih struktur, zaradi česar je vojaška komponenta le ena izmed komponent operacije. Običajno so operacije s strani VS ZN regionalizirane oziroma delegirane; njihov nosilec je država ali organizacija; na terenu jih vodi politični predstavnik telesa oziroma organizacije, ki je operacijo avtorizirala in usklajuje zunanje politične dejavnike ter izvedbene aktivnosti (Grošelj 2007, 82-90).

2.6.2 Mednarodne organizacije

»Mednarodna organizacija je skupnost držav, ustanovljena s soglasjem držav in s stalnim sistemom organov, njena naloga pa je doseganje skupnih ciljev z metodami medsebojnega sodelovanja držav« (Virally v Türk 2007, 133). Tako definicije pojma mednarodne organizacije vsebujejo značilne elemente. Türk (2007, 133) kot temeljne značilnosti mednarodnih organizacij definira naslednje:

- mednarodno organizacijo ustanovijo države zaradi potrebnega trajnega sodelovanja;
- mednarodno organizacijo se ustanovi z mednarodno pogodbo;

mednarodna organizacija ima lastno pravno osebnost (Türk 2007, 318-320).

Konkretnije organizacije delimo v dve skupini, in sicer na medvladne in nevladne. **Medvladne organizacije** imajo lastnosti subjektov mednarodnega prava, v to kategorijo pa spadajo medvladne organizacije, ustanovljene s strani držav, na podlagi mednarodnih pogodb⁵.

Zgodovinsko so se prvi zametki mednarodnih organizacij pričeli pojavljati že pred 19. stoletjem, pomembno prelomnico pa je prinesel Dunajski kongres leta 1815, ki je ustvaril podlago za trajnejše organizacijske oblike. Po Dunajskem kongresu lahko govorimo o vrsti mednarodnih organizacij, ki pa se razlikujejo od sodobnejših – razvoj mednarodnih organizacij je namreč v 20. stoletju dobil nove razsežnosti.

---

⁵ Med mednarodne pogodbe tako štejemo ustanovne listine, pakte, statute, itd. (Türk 2007, 313–314).

Mednarodne organizacije razlikujemo po svojih mandatih in dejavnostih. Najpogostejše so sledeče razvrstitve (Türk 2007, 318–320):

- po širini članstva:
  - univerzalne – dostopne za članstvo držav iz vseh delov sveta;
  - regionalne – članstvo ustreza geografskim kriterijem;
  - organizacije zainteresiranih držav – članstvo, utemeljeno na skupnih interesih;
- po odprtosti:
  - odprte – članstvo na podlagi prijave: takšnih organizacij danes ni;
  - polodprte – članstvo na podlagi izpolnitve določenih občih pogojev: med takšne organizacije spadajo OZN, EU in tudi NATO;
  - zaprte – ne dopuščajo članstva zunaj določenega kroga, opredeljenega z določenimi kriteriji;
- po trajnosti: stalne in začasne;
- po delovnem področju;
- po naravi pooblastil.

Mednarodne organizacije, relevantne za diplomsko delo, so Organizacija združenih narodov, NATO, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi in Evropska unija.

Velik vpliv na OZN je imela predvsem izkušnja z Društvom narodov⁶. Z namenom ustanovitve OZN se je leta 1945 v San Franciscu v Združenih državah Amerike sestalo 50 predstavnikov držav na Konferenci združenih narodov o mednarodni organizaciji, kjer so razpravljali o Ustanovni listini Združenih narodov in jo 26. junija 1945 tudi podpisali. Ustanovna listina je začela veljati po tem, ko je bilo zbrano zadostno število ratifikacij. Organizacija združenih narodov je tako zapisana kot mednarodna organizacija ustanovljena 24. oktobra, njene naloge pa so posvečene ohranjanju mednarodnega miru in varnosti, razvoju prijateljskih odnosov med narodi in promoviranju socialnega razvoja, boljših

---

⁶ Društvo narodov je bilo ustanovljeno z Versajsko mirovno pogodbo leta 1919, vendar je zaradi neuspehov v velikih političnih krizah ob začetku II. svetovne vojne že prenehalo delovati, formalno pa je bilo odpravljeno leta 1946 (Türk 2007, 321).

življenjskih standardov in človekovih pravic. Danes OZN sestavlja 192 držav članic (Türk 2007, 322-324 in OZN 2011b).

NATO je bil ustanovljen 4. aprila 1949 z Washingtonsko pogodbo, kot zveza držav za kolektivno samoobrambo, kar sovпада z 51. členom Ustanovne listine OZN. Glavne točke Washingtonske pogodbe so obveznost posvetovanj v primeru ogrožanja ozemeljske celovitosti, politične neodvisnosti ali varnosti katerekoli države članice; določilo, da je napad na eno izmed članic napad na vse ter da je obveznost kolektivne samoobrambe podana samo v primeru napada na članico zveze v Evropi ali Severni Ameriki. Območje zaveznitva pa je definirano tako, da vključuje tudi ozemlje Turčije. Iz napisanega sledi, da gre za organizacijo obrambnega pakta, obenem pa je NATO razvil integrirano strukturo poveljevanja in planiranja ter skupno vojaško infrastrukturo. V praksi je tesno povezal oborožene sile držav članic, zagotovil skupno izobraževanje vojaških časnikov, standardizacijo orožja in skupne vojaške načrte. Po letu 1996 je svoje dejavnosti razširil tudi izven svojih prioritet, določenih z Washingtonsko pogodbo in tako pričel sodelovati v mirovnihi operacijah, največkrat na podlagi izrecnega pooblastila Varnostnega sveta OZN, skladno z 52. členom Ustanovne listine. Ob ustanovitvi je imel NATO dvajset članic, do leta 2011 pa se je število povečalo na 26⁷ (Türk 2007, 395-397).

Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi (KVSE) se je pričela leta 1972 in končala leta 1975, s podpisom Helsinške sklepne listine. Listina temelji na načelih občega mednarodnega prava o prijateljskem sodelovanju med državami in določa oblike sodelovanja na treh področjih: varnostnem, gospodarskem in humanitarnem. Leta 1995 se je KVSE preimenovala v Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Sodelovanje OVSE v mirovnihi operacijah temelji na soglasju prizadetih držav in z vključitvijo v operacije OZN (Türk 2007, 398–399). Status OVSE je med mnogimi avtorji vprašljiv. Po eni strani nima legalnega statusa pod mednarodnem pravu, saj so vse odločitve politično, ne pa tudi zakonsko zavezujoče. Vseeno organizacija izpolnjuje večino

---

⁷Države članice ob ustanovitvi so ZDA, Kanada, Islandija, Norveška, Danska, Belgija, Nizozemska, Francija, Italija, Luksemburg, Portugalska in Združeno kraljestvo. Leta 1952 sta se pridružili še Turčija in Grčija, leta 1955 ZR Nemčija, leta 1982 Španija, leta 1999 Češka republika, Madžarska in Poljska, leta 2003 Estonija, Litva, Latvija, Slovaška, Slovenija, Romunija in Bolgarija, leta 2010 Hrvaška in Albanija (Türk 2007, 396).

kriterijev mednarodnih organizacij: ima stalne organe odločanje, stalni sedež in organe, stalno osebje, reden vir financiranj in regionalne pisarne (OVSE 2011č).

Ideja o politični in gospodarski združitvi Evrope je bila prisotna skozi mnoga stoletja, vendar je svoj epilog pričela dobivati šele po drugi svetovni vojni. Evropski integracijski procesi so se pričeli z ustanovitvijo Evropske skupnosti za premog in jeklo leta 1951. Kmalu po ustanovitvi so se pojavile želje še po tesnejšem sodelovanju, vendar je ta poskus propadel⁸. Evropski integracijski proces se je nadaljeval s povezovanjem v Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) in Evropsko skupnost za jedrsko energijo (EUROTOM). Z ustanovitvijo omenjenih skupnosti se je tako formalno pričel evropski integracijski proces. Leta 1992 je bila sprejeta Pogodba o Evropski uniji, bolj poznana kot Maasrichka pogodba. Slednja je vzpostavila tristebno strukturo EU. Poleg že obstoječega gospodarskega stebra, je postavila še skupno zunanjo in varnostno politiko ter pravosodje in notranje zadeve. Decembra 2009 je v veljavo stopila Lizbonska pogodba, ki predstavlja nova pravila, ki urejajo obseg in način delovanja Evropske unije v prihodnosti (EU 2011a). Evropsko unijo se največkrat primerja z drugimi mednarodnimi organizacijami, kar je tudi del diplomske naloge, vendar se od njih močno razlikuje, tako po obliki kot po obsegu delovanja. EU bi lahko opisali kot nadnacionalno strukturo *sui generis*, saj po svojih lastnostih ne spada v nobeno izmed standardnih političnih ureditev (Krajnc in Lah 2009, 17). Danes ima Evropska unija 27 držav članic⁹.

Kljub vprašanju, če sta OVSE in EU dejansko mednarodni organizaciji, jih bomo v diplomskem delu obravnavali kot te, saj, kot je že bilo rečeno, izpolnjujeta večino kriterijev za mednarodno organizacijo, obenem pa sta za preučevanje problematike diplomskega dela izredno pomembni. V nadaljevanju diplomskega dela bomo še dodatno podkrepil trditev o pomembnosti OVSE in EU pri preučevanju sodelovanja mednarodnih organizacij v mirovnih misijah, saj sta po hladni vojni postali ključni organizaciji za zagotavljanje varnosti in miru ter izvajanje mirovnih operacij.

---

⁸ Več v Krajnc, Sabina in Damjan Lah (ur). 2009. *Evropska unija od A do Ž*. Kraj: Založba.

⁹ Trenutne države članice so: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo (EU 2011b).

3 IZVAJANJE MIROVNIH OPERACIJ V OKVIRU MEDNARODNIH ORGANIZACIJ

Mirovne operacije najpogosteje povezujemo z ZN, čeprav je bil tak tip delovanja poznan že pred nastankom OZN. Danes med organizatorji mirovnih operacij najdemo tudi druge mednarodne in regionalne organizacije, ki pa mandate za take operacije dobijo s strani ZN ali na podlagi večstranskih sporazumov med sprtimi stranmi (Jelušič v Malešič 2006, 229).

Pravni temelji za mirovne operacije so (Sancin in drugi 2009, 268-269):

- Ustanovna listina OZN (1945),
- resolucije Varnostnega sveta,
- regionalni dogovori in mednarodni sporazumi, ki ustanavljajo regionalno ali večnacionalno mirovno operacijo,
- mednarodno pravo oboroženih spopadov,
- mednarodno pravo človekovih pravic,
- mednarodno vojno-humanitarno pravo,
- Konvencija o privilegijih in imunitetah Združenih narodov (1946),
- Konvencija o varnosti osebja Združenih narodov in spremljevalnega osebja (1994),
- Bilten generalnega sekretarja o spoštovanju mednarodnega humanitarnega prava, sprejet leta 1999,
- Sporazum o statusu sil, oziroma sporazum o statusu misije,
- Sporazum o sodelovanju sil med organizacijo na čelu operacije in državo pošiljateljico,
- sporazumi o prehodu med organizacijo na čelu operacije in državami, ki mejijo na območje operacije,
- nacionalna zakonodaja držav gostiteljic in držav pošiljateljic.

Mirovne operacije so kompromis med sredstvi za mirno reševanje sporov ter mehanizmi vojaškega posredovanja, kar je definirano v UL ZN. Kljub občutku tesne povezanosti ideje

mirovnih operacij z OZN, se poleg njega kot nosilci mirovnih operacij pojavljajo tudi države, koalicije držav, druge mednarodne organizacije in obrambno-vojaške zveze, ki običajno delujejo z mandatom VS ZN (Grošelj 2007, 106).

Mirovne operacije se operacionalizirajo z mandatom mirovnih sil OZN, v vsakem konkretnem primeru v mednarodnem konfliktu (Grizold v Luard 2001, 152).

V nadaljevanju bomo predstavili izvajalce mirovnih operacij, ključnih za diplomsko delo, torej koncept mirovnih operacij OZN, OVSE, NATO in EU.

3.1 MIROVNE OPERACIJE OZN

Mirovne operacije za ohranjanje miru niso konkretno umeščene v Ustanovno listino Združenih narodov. Zato jih nekateri, uvrščajo med šesto in sedmo poglavje (Jelušič 2005, 16) oziroma v poglavje šest in pol (Svetanič 2011, 30). Prvi je takšno opredelitev mirovnih operacij uporabil nekdanji generalni sekretar ZN Dag Hammarskjöld (Ramsbotham, Wooshouse v Jelušič 2005, 16).

Že v preambuli Ustanovne listine je jasno zapisano, da je eden izmed osnovnih namenov organizacije varovanje mednarodnega miru in varnosti (OZN 2011a). Po hladni vojni so mirovne operacije formalno opredelili tudi ZN, in sicer v poročilu generalnega sekretarja Boutrosa Boutrosa Ghalija. Poročilo je izšlo leta 1992 pod naslovom Dnevni red za mir: Preventivna diplomacija, ustvarjanje miru, ohranjanje miru in pokonfliktna graditev miru (Jelušič in drugi 2006, 232). Omenjeni dokument je vnesel v razprave o mirovnih operacijah tudi nove dimenzije. Mirovne operacije so pomembno prispevale tudi k preoblikovanju samih ZN, ki so zaradi povečanega obsega in kompleksnosti mirovnih operacij ustanovili Oddelek za mirovne operacije, ki je prevzel naloge oblikovanja, vodenja in koordiniranja mirovnih operacij OZN.

Kot odgovor na vsa vprašanja, ki so se pojavila ob razpravah, so ZN leta 2000 objavili Brahmijevo poročilo, ki nakaže razvoj novih mirovnih operacij v smeri, da bi te vsebovale

tudi vsiljevanje miru, v kolikor bi bilo to potrebno. Tukaj pa se pojavi problem, saj ZN nimajo na voljo stalnih vojaških sil, ki bi jih lahko napotili v takšne operacije. Kot odgovor se ponuja sodelovanje z regionalnimi varnostnimi organizacijami kot je NATO. Brahmijevo poročilo strmi k »uporabi bolj prisilnih metod reševanja konfliktov, če sprte strani na dolgi rok v mirovnem procesu nočejo konkretno sodelovati« (Jelušič 2005, 29). V tem poročilu se pojavi tudi želja po oblikovanju Združenih sil za mirovne misije, ki bi bile dodeljene ZN kot enota za načrtovanje in podporo misijam, sestavljene pa iz osebja držav članic (OZN 2011a).

Praksa v zadnjih desetletjih je preseгла zamisli snovalcev oblik mirovnih operacij, kot so si jih predstavljali pri sestavljanju UL ZN. Funkcije mirovnih sil OZN se, glede na celotno naravo sodobne mednarodne varnosti, razlikujejo in vključujejo (Grizold 1998, 10):

- vojaške naloge: opazovanje in nadzor premirja, nadzor nad vmesnimi ozemlji, nadzor nad premirjem in ohranjanjem prekinitve ognja, nadzor nad umikom čet idr.;
- politične naloge: pomoč pri vzpostavljanju državne oblasti in organizaciji državne uprave, organizacija volitev, nadzor nad izvajanjem sporazumov o razoroževanju idr. in
- civilno-policijske naloge: pomoč pri zagotavljanju notranjega reda, zaščita človekoljubne pomoči, urejanje begunskih tokov idr.

Tradicionalne mirovne operacije OZN so bile še podrobneje razdeljene na dve temeljni obliki (Grizold in Ferfila 2000, 199):

1. opazovalne misije (izvajalci so predvsem neoboroženi častniki) in
2. ohranjanje miru (te se izvajajo z oboroženimi pehotnimi enotami, z ustrezno logistično podporo).

Takšni obliki tradicionalnih mirovnih sil OZN sta po mnenju Grizolda (2000, 199) idealna tipa, obenem pa pri izvajanju tovrstnih operacij prihaja do prepletanja prvin obeh temeljnih oblik mirovnih operacij.

Pri dosedanjem delovanju so se razvile tri temeljne prvine mirovnih operacij OZN (Grizold, Ferfila 2000: 200):

1. mirovno opazovanje (ang. *Peace observation*), kar predstavlja manjše skupine opazovalcev OZN, razporejene na krizna območja, da bi zbirale informacije o konkretni konfliktni situaciji;
2. posredovanje in vzpostavitev prejšnjega stanja (ang. *Mediation and Reconstructon*), kjer mirovno posredovanje, poleg vojaških, vključuje tudi diplomatske funkcije, vključno s posredovanjem in rabsodbo o konfliktih ter posredovanjem socialne in gospodarske pomoči;
3. posredovanje sil OZN (ang. *Interposition of Forces*), kar je najpogostejša prvina mirovne dejavnosti OZN, da bi preprečili nadaljevanje konflikta, zagotovili ohranitev prekinitve ognja, demilitarizirali območja, preprečili zunanjo intervencijo idr.

S spreminjanjem vloge in poslanstva mirovnih sil OZN po koncu hladne vojne in vedno kompleksnejših tovrstnih operacijah, avtorji razlikujejo šest skupin mirovnih operacij (Goulding v Grizold in Ferfila 2000, 203):

1. mirovne operacije preventivnega delovanja oziroma zgodnjega opozarjanja pred izbruhom konflikta;
2. tradicionalne mirovne operacije OZN za ohranjanje miru, ki vključujejo nadzor nad prekinitvijo ognja, ločitev sprtih strani in ustvarjanje razmer za rešitev spora po mirni poti; znotraj te skupine poznamo tri podtipe: neoboroženi vojaški opazovalci, oborožene interpozicijske sile in sile OZN (oborožene in neoborožene), ustanovljene kot podpora širše zastavljenim akcijam;
3. mirovne operacije, namenjene uresničevanju splošnega sporazuma med sprtimi stranmi;
4. mirovne operacije z nalogo zaščite razdeljevanja humanitarne pomoči v razmerah, ko še trajajo spopadi;
5. mirovne operacij, ki se izvajajo v državi, kjer so njene institucije dejansko razpadle in vlada brezvladje ter lahko samo zunanja organizacija pripomore k stabilizaciji razmer in k ponovni vzpostavitvi državnosti ter

6. mirovne operacije, ki imajo nalogo preprečiti kršitev dogovorov in sporazumov v konkretnem mednarodnem konfliktu, s pomočjo prisile.

Znotraj mirovnih operacij so, poleg naštetega, ZN razvili še vrsto varnostnih instrumentov kot posamične oblike varnostnega mehanizma, kot na primer preventivno diplomacijo, vzpostavljanje miru (ang. *peacemaking*), ohranjanje miru (ang. *peacekeeping*) in graditev miru (ang. *peacebuilding*) (Grizold in Ferfila 2000, 205).

3.2 MIROVNE OPERACIJE NATO

NATO je kolektivna obrambna organizacija. 51. členu UL ZN opredeljuje pravico NATA do ukrepov za kolektivno in individualno samoobrambo v primeru oboroženega napada. Prav tako pa 53. člen UL ZN predvideva možnost, da VS ZN uporabi regionalne organizacije za izvedbo prisilne akcije pod svojim vodstvom (Pogačnik v Jelušič in drugi 2006, 234).

Leta 1991 je NATO sprejel strateški koncept¹⁰, kjer je kot temeljne naloge zavezništva definiral varnost, posvetovanje, odvracanje in obrambo ter ohranjanje strateškega ravnovesja. Mirovne operacije tako med temeljnimi nalogami niso bile konkretno omenjene, vseeno pa jih je strateški koncept dopuščal (Vegič v Jelušič 2005, 79). 42. člen koncepta pušča odprto možnost, da so države članice »pozvane k prispevku h globalni stabilnosti in miru z zagotavljanjem sil za misije Združenih narodov« (NATO 1991).

NATO je bil po hladni vojni primer organizacije, potrebne za nove oblike sodelovanja v mirovnih operacijah pod okriljem ZN. NATO je najprej ponudil sodelovanje v mirovnih operacijah pod OVSE, kar je zapisano v dokumentu, sprejetem v Oslu, junija 1992, kasneje istega leta pa je ponudil tudi sodelovanje ZN (Vegič v Jelušič 2005, 80). Pri izvajanju mirovnih operacij se je tako uveljavilo splošno načelo, da mandat zanje zagotavljajo ZN ali OVSE, NATO pa se vanje vključuje po pozivu organizacije.

---

¹⁰ Alliance's Strategic Concept, 1991

Takšen način delovanja NATO je prinesel mnogo sprememb, zato je bila potrebna tudi sprememba njegove vloge. Leta 1999 je zveza sprejela nov strateški koncept¹¹, kjer je več pozornosti namenjene kriznemu delovanju, v 31. in 32. členu (NATO 1999) pa tudi podrobneje opredeljena načela in vloga držav pri izvajanju mirovnih operacij in akcij, izven 5. člena Severnoatlantske pogodbe, ki določa območje delovanja Zveze¹².

Po letu 2000 NATO ustanavlja strukturo sil, ki bi jo bilo mogoče uporabiti v namene mirovnih operacij. Leta 2002 je bila sprejeta odločitev o ustanovitvi sil za posredovanje (ang. *NATO Response Force – NRF*), z namenom izvajanja različnih vojaških operacij v primeru kriz v mednarodnem okolju (NATO 2011c). Na vrhunskem zasedanju NATO v Pragi so tega leta predstavniki držav članic potrdili idejo NRF v obsegu 21.000 pripadnikov v stalni visoki pripravljenosti. Sile bi se izmenično izpopolnjevale s strani članic, sestavljene pa bi bile iz kopenskih, letalskih in pomorskih enot, s sodobno opremo in usposobljene za vse vrste delovanja. Sile bi bile v roku petih dni pripravljene za namestitve kjerkoli na svetu ter sposobne enomesečnega avtonomnega delovanja. Oktobra 2004 je generalni sekretar NATO razglasil, da so sile NRF dosegle operativno zmogljivost s 17.000 pripadniki (Vegič v Jelušič 2005, 82). Leta 2006 so na vrhu v Rigi izjavili, da so sile NRF v popolni operativni zmogljivosti s 25.000 pripadniki. Od takrat se je način sestavljanja in razvoja NRF spremenil dvakrat, in sicer v letih 2008 in 2010, te spremembe pa zagotavljajo fleksibilnejši pristop k izpopolnjevanju sil. S tem se spodbuja prispevanje pripadnikov v NRF, kar je bila ovira pri izvajanju visokega operativnega tempa, ki se je pojavil v Iraku, Afganistanu in na drugih misijah. Za nadaljnjo podporo izpopolnjevanja sil so si države članice zastavile nacionalne cilje za prostovoljno prispevanje sil (NATO 2011f).

NATO se pri razumevanju mirovnih operacij ne omejuje na operacije prve generacije, predvsem pa se izraz mirovne operacije v terminologiji NATO ne uporablja pogosto. Namesto tega je pogosteje uporabljen termin krizni menedžment (ang. *Crisis management*). NATO sicer ne pristaja na popolno enačenje mirovnih operacij in kriznega menedžmenta,

---

¹¹ Alliance's Strategic Concept, 1999

¹² Območje posredovanja zveze NATO je natančno določeno v 5. členu Severnoatlantske pogodbe, ki dovoljuje posredovanje zveze NATO na območjih držav članic zavezništva, v Evropi ali Severni Ameriki (Severnoatlantska pogodba).

lahko pa sklepamo, da so del slednjega tudi mirovne operacije v širšem pomenu (NATO 2011č).

Vloga NATO v operacijah kriznega odzivanja je nadgradnja vojaških operacij in naslavlja tudi druga vprašanja, kot na primer zaščito prebivalstva pred naravnimi, tehnološkimi ali humanitarnimi nesrečami.

NATO svoje delovanje v definira kot (NATO 2011č):

1. **operacije odzivanja kolektivne obrambe**, ki se imenujejo tudi operacije po 5. členu; te operacije so sprejete na podlagi kolektivne odločitve NATO članic, kot odziva na napad ali agresijo zoper eno ali več članic zveze in
2. **operacije kriznega odzivanja**, kamor spadajo vse vojaške operacije, ki jih izvaja NATO izven 5. člena Severnoatlantske pogodbe. Operacije podpirajo mirovne procese na konfliktnih področjih in se imenujejo tudi operacije v podporo miru.

Operacije v podporo miru so multifunkcijske operacije, vzpostavljene največkrat z namenom podpiranja OZN ali OVSE mandata, ki vključujejo vojaške sile, diplomatsko delovanje in prisotnost humanitarnih organizacij ter so oblikovane za doseganje dolgoročne politične rešitve ali drugih pogojev, določenih z mandatom. Takšne operacije NATO klasificira kot (NATO 2011č):

- ohranjanje miru (ang. *peacekeeping*),
- vsiljevanje miru (ang. *peace enforcement*),
- preprečevanje konfliktov (ang. *conflict prevention*),
- vzpostavljanje miru (ang. *peacemaking*),
- gradnja miru (ang. *peacebuilding*) in
- humanitarne operacije (ang. *humanitarian operations*).

Ohranjanje miru predstavlja operacije, ki se navadno izvajajo pod 6. poglavjem UL ZN in s strinjanjem vseh strank v konfliktu, z namenom nadziranja in izpolnjevanja implementacije mirovnega sporazuma.

Operacije vsiljevanja miru so vključene pod 7. poglavje UL ZN. V svoji naravi so prisilne in se izvajajo, ko se stranke v konfliktu niso uspele sporazumeti glede spora. Operacije so vzpostavljene z namenom vzdrževanja ali ponovnega vzpostavljanja miru, oziroma uveljavljanja pogojev, določenih z mandatom operacije.

Operacije preprečevanja konfliktov so vse aktivnosti, z namenom preprečevanja eskalacije spora in se navadno izvajajo v okviru 6. poglavja UL. Operacije variirajo od diplomatskih iniciativ do preventivne napotitev sil, z namenom preprečevanja spora, da ne bi eskaliral v oborožen konflikt ali v širjenje tega. Preprečevanje konfliktov lahko vključuje tudi operacije odkrivanja dejstev, posvetovanje, opozarjanje, preiskovanje in nadziranje. Preventivna napotitev sil, v okviru preprečevanja konflikta, je napotitev operativnih sil NATO, ki imajo odvrtačilne sposobnosti za preprečitev izbruha sovražnosti, na območje konflikta.

Vzpostavljanje miru pokriva diplomatske aktivnosti, ki se izvajajo ob začetku konflikta, z namenom vzpostavitve premirja in hitre mirne rešitve. Aktivnosti lahko tako vsebujejo zagotavljanje dobrih uslug, posredovanje, spravo in ukrepe kot so diplomatski pritisk, izolacija in sankcije.

Gradnja miru pokriva vse akcije, ki podpirajo politične, ekonomske, socialne in vojaške ukrepe in strukture, z namenom utrditve in okrepitve politične nestabilnosti, ter odpravljanja vzrokov konflikta. To vključuje tudi mehanizme identifikacije in podpiranja struktur, ki igrajo pomembno vlogo pri utrjevanju miru, občutka varnosti ter podpirajo ekonomsko obnovo.

Humanitarne operacije se vzpostavljajo z namenom pomagati človeku v stiski. NATO izvaja tak tip operacij z namenom izvajanja ali spremljanja humanitarnih aktivnosti s strani specializiranih organizacij (NATO 2011č).

3.3 MIROVNE OPERACIJE OVSE

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi je največja regionalna organizacija na svetu in tako spada pod 8. poglavje UL ZN, ki se nanaša na regionalne dogovore.

Za nadziranje in reševanje konfliktov ali potencialnih nevarnosti OVSE opredeljuje vrsto aktivnosti in misij¹³, med katerimi so tudi mirovne operacije, opredeljene v 3. poglavju helsinškega dokumenta, sprejetega leta 1992. Dokument obsega in obravnava mirovne operacije v okviru tedanje KVSE ter vsebuje del, imenovan Izzivi sprememb. Glede na ta dokument lahko OVSE samostojno oblikuje in začneja mirovne operacije, oziroma operacije za ohranjanje miru. Inštrumenti ohranjanja miru so manjše opazovalne misije in širša uporaba sile, sestavljene iz civilnega in vojaškega osebja, s temeljno nalogo nadzora premirja. Misije bi naj potekale v sodelovanju z regionalnimi in drugimi mednarodnimi organizacijami (Pavlica 2005, 29).

OVSE prične misijo s soglasnim sprejetjem sveta ministrov ali odbora visokih uradnikov po tem, ko ena ali več držav predsedujočemu poda predlog za začetek operacije in še to po tem, ko se ugotovi, da so sprte strani ustvarile ugodne razmere za začetek operacije, si prizadevajo za doseg miru z mirnimi sredstvi ter pristanejo na sodelovanje v misiji (Grizold in Ferfila 2000, 284).

Mirovne operacije tvorijo pomemben operativen del celotnih zmogljivosti OVSE za preprečevanje konfliktov in krizno upravljanje, s ciljem dopolniti politični proces reševanja sporov (Juvan v Jelušič 2005, 115).

3.4 MIROVNE OPERACIJE EU

Na podlagi dopolnjene Bruseljske pogodbe iz leta 1948, je bila leta 1955 ustanovljena Zahodnoevropska unija (ZEU), ki je bila aliansa evropskih držav za predstavljanje in usmerjanje varnostne obrambne politike, sama pa ni nikoli neposredno poveljevala

---

¹³ Glej OSCE Handbook, Dunaj, 2007.

vojaškimi enotami. Delovala je v skladu z Petersberškimi nalogami iz leta 1992, ki so bile delovanje v humanitarnih misijah in mirovnih operacijah in uporaba oboroženih sil v kriznem menedžmentu (Ramsbotham in Woodhouse v Pavlica 2005, 46)

Petersberške naloge, ki so definirane v Petersberški deklaraciji so integralni del Evropske varnostne in obrambne politike (ang. *European security and defence policy – ESDP*). Omenjene naloge tako pokrivajo (Petersberška deklaracija; EU 2011c):

- izvajanje mirovnih operacij, vzpostavitve miru,
- zagotavljanje humanitarne pomoči in
- zagotavljanje pomoči v primeru naravnih in drugih katastrof.

Z omenjenim dokumentom so države članice ZEU razglasile pripravljenost sodelovanja v operacijah ZEU, kot tudi v operacijah NATO in EU, z vojaškimi enotami (Evropska unija 2010). ZEU je sčasoma dejansko postala podrejen organ EU, ta pa je s tem prevzela tudi izvajanje t. i. petersberških nalog.

Evropska varnostna in obrambna politika je omogočila EU, da deluje učinkoviteje pri mednarodnem kriznem upravljanju ter pri tem pomaga ZN. EU je, za doseganje ciljev na področju preprečevanja konfliktov, oblikovala sposobnost kriznega upravljanja, mehanizme za sodelovanje na področju sodstva, diplomatska orodja, trgovsko politiko itd (EU 2011c). Cilj Evropske varnostne in obrambne politike je izboljšati in okrepiti evropski steber zaveznitva ter medsebojno posvetovanje v primeru krize. S tem namenom je EU, poleg že omenjenih politik, oblikovala tudi politična in vojaška telesa, kot so Politični in varnostni komite, Vojaški komite, EU vojaško osebje, Situacijski center, Komite za civilno krizno upravljanje itd. (EU 2011c).

Srečanja v Kölnu in Helsinkih leta 1999 sta postavili temelje za vzpostavitev vojaških zmogljivosti. Idejo o Evropskih silah za hitro posredovanje so leta 2002 dodatno potrdili še predstavniki držav, z oblikovanjem akcijskega načrta in predstavitev mehanizma za razvoj zmogljivosti. Namen ESH ni postati stalna vojska, ampak vojaška sila, sestavljena iz večnacionalnih enot, uporabljana pa v obdobju trajanja določene krize (EU 2011c).

Leta 2001 je Evropski svet v Goeteborgu izpostavil željo po izboljšanju sposobnosti EU na področju preprečevanja konfliktov in kriznega upravljanja, z uporabo vojaških in civilnih sredstev.

Pojem mirovne operacije v terminologiji EU ni uveljavljen, vendar so aktivnosti, ki jih izvajajo v operacijah s področja skupne varnostne in obrambne politike EU, primerljive z operacijami, za katere uporabljamo splošni izraz mirovne operacije.

EU je v varnostni strategiji Varna Evropa, sprejeti leta 2003, potrdila, da mora prevzeti del odgovornosti za globalno varnost in graditev boljšega sveta. V ta okvir spadajo tudi mirovne oziroma različne operacije s področja evropske varnostne in obrambne politike, kot so operacije vojaškega ali civilnega kriznega upravljanja (Garb in Ober v Jelušič 2005, 101).

Kljub napisanemu imata pri posredovanju EU v operacijah preprečevanja konfliktov ter civilnega upravljanja konfliktov pomembno vlogo tudi OZN in NATO. Leta 2002 je bil sprejet tako imenovan Berlin plus dogovor, ki omogoča EU da uporablja kapacitete NATO za načrtovanje in poveljevanje za namene vojaškega in civilnega upravljanja konfliktov. V praksi to pomeni, da lahko tako tudi EU ustanavlja samostojne operacije (Hojnik 2009, 29).

Civilno upravljanje EU je »širši koncept kot zgolj nevojaško upravljanje konfliktov, saj zajema širok spekter instrumentov, politik in programov, ki so na voljo za predkonfliktne situacije, delovanje med samim konfliktom in v pokonfliktnih razmerah« (Nowak v Hojnik 2009, 25).

EU je razvila instrumente, kot so npr. pomoč pri reformi varnostnega sektorja, razorožitve, demobilizacije in reintegracije, kot pomemben element, tako v fazi preprečevanja konfliktov, kot postkonfliktnega upravljanja (Ministrstvo za zunanje zadeve 2011).

4 ODZIVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI NA KONFLIKT NA KOSOVU

Po II. svetovni vojni je Kosovo postala avtonomna provinca Srbije v Socialistični federalni republiki Jugoslavije, s statusom, skoraj enakim republiki. Kljub temu se je albanski nacionalizem v osemdesetih še povečal, kar je vodilo do izgrediv in zahtev po neodvisnosti Kosova. Istočasno so Srbski nacionalistični voditelji obtoževali Albance na Kosovu nasilja nad Srbi in si tako tudi pridobivali politične točke, saj so mnogi videli Kosovo kot osrčje srbske kulture. Pod vodstvom Slobodana Miloševića je Srbija leta 1989osnovala novo ustavo, ki ni vključevala statusa Kosova kot avtonomne pokrajine. Kosovski Albanci so se na to potezo odzvali z organizacijo referendumu leta 1991, ki je razglasil neodvisno Kosovo. Srbija je v času vladanja Miloševića izvajala represivne in nasilne ukrepe proti Albancem, medtem ko je neuradna Kosovska oblast pod vodstvom Ibrahima Rugova uporabljala pasivni upor in poskušala pridobiti mednarodno pomoč in priznavanje neodvisnega Kosova. Albanci, nezadovoljni z Rugovo pasivno strategijo, so v devetdesetih ustanovili Kosovsko osvobodilno vojsko in pričeli z uporom. S pričetkom konflikta leta 1998, ko so srbska vojska, policija in paravojaške enote, pod Miloševićem pričele izvajati nasilje nad kosovskimi Albanci, je vse skupaj z zaskrbljenostjo spremljala tudi mednarodna skupnost. Poskusi mediacije v konfliktu so bili žal neuspešni, prav tako pa so zavrnilo tudi pomoč pri reševanju konflikta in nadaljevali z nasiljem (Cia Factbook). Po zavrnitvi mednarodne pomoči pri reševanju konflikta ter ob nadaljevanju nasilja, je NATO izvedel vojaško operacijo proti Srbiji, ki se je pričela marca 1999, trajala tri mesece, in prisilila Srbe k umiku svojih vojaških in policijskih enot iz Kosova. Varnostni svet Združenih narodov je z Resolucijo 1244 leta 1999 Kosovo postavil pod tranzicijsko administracijo UMNİK, do odločitve o nadaljnjem statusu Kosova. Zadnji stadij določitve novega statusa Kosova se je pričel proti koncu leta 2005, pod vodstvom Združenih narodov. Pogajanja so tekla med letoma 2006 in 2007, a so se končala brez doseženega soglasja med Beogradom in Prištino. 17. februarja 2008 je Kosovska skupščina razglasila neodvisno Kosovo. Od takrat je Kosovo mednarodno priznalo preko 70 držav. Srbi še vedno nadaljujejo z zavračanjem neodvisnosti Kosova. Med drugim so oktobra 2008 na Meddržavno sodišče vložili tudi zahtevo, da poda svetovalno mnenje glede legalnosti razglasitve neodvisnosti

Kosova po mednarodnem pravu. Meddržavno sodišče je julija 2010 podalo svetovalno mnenje, kjer potrjuje, da je razglasitev neodvisnosti Kosova v skladu z mednarodnim pravom in Resolucijo 1244 (Cia Factbook in UNMIK 2011).

Resolucija predstavlja osnovo za začetek sodelovanja mednarodnih organizacij, oziroma institucij za zagotavljanje zunanje in notranje varnosti, pod okriljem mednarodne skupnosti. Prvič v zgodovini so se mednarodni subjekti odločili za neposredno upravljanje celotnega ozemlja, kjer bodo z vključitvijo vojaških sil in civilnih institucij zagotovili dolgoročno stabilnost ter razvoj institucij za zagotavljanje politične in ekonomske stabilnosti, tako pa tudi varnosti za vse prebivalce Kosova (Svetanič 2011, 25).

4.1 MISIJA OVSE NA KOSOVU

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi je na dogajanje v ZRJ opozorila že na vrhu v Helsinkih, leta 1992 in sprejela Deklaracijo o krizi v ZRJ, v kateri je tudi izpostavila potrebo po preventivni akciji na Kosovu. Istočasno so suspendirali ZRJ iz OVSE in pozvali Srbske oblasti, naj se vzdržijo nasilnih dejanj in pričnejo z dialogom s kosovskimi predstavniki, ob prisotnosti tretje neodvisne stranke (OVSE 2011a in Troebst v Novak 2005, 15–16). Od oktobra 1998 pa do marca 1999 je na področju Kosova delovala operacija OVSE, ki je temeljila na resolucijah VS ZN 1160 in 1199. Namen operacije OVSE, imenovane Operacija nadziranja Kosova (ang. *Kosovo Verification Mission* – KVM), je bil nadzirati prekinitev ognja ter premikanje oboroženih sil, promovirati človekove pravice in graditi demokracijo. Ko se je varnostna situacija na Kosovu – ob obnovitvi spopadov – poslabšala, se je KVM umaknila iz Kosova.

S 1. julijem 1999 je bil določen mandat misije OVSE, saj so, na podlagi sprejete Resolucije VS ZN 1244, sprejeli Dokument št. 305 . V dokumentu je opredeljeno, da bodo delovali pod okriljem misije UNMIK in prevzeli vodilno vlogo v zadevah, povezanih z vzpostavitvijo institucij, demokracije in človekovih pravic. Prav tako je napovedano tesno sodelovanje z ostalimi relevantnimi organizacijami pri načrtovanju in implementaciji zastavljenih nalog (Document No. 305). Mandat misije se je, na podlagi dokumenta št. 305,

podaljševal vsako leto posebej, dokler 21. decembra 2007 Stalni svet ni sprejel odločitve, da se mandate misije podaljša do 31. januarja 2008. Od takrat dalje se mandate podaljšuje vsak mesec, za obdobje enega meseca, razen če katera od sodelujočih držav svoje nasprotovanje v pisni obliki sporoči predsedujočemu Stalnega sveta (OVSE 2011b).

Poslanstvo misije OVSE na Kosovu je širjenje človekovih pravic in vladavine prava, ki se osredotoča na:

- zaščito pravic vseh skupnosti, vključujoč vrnitev in ponovno integracijo razseljenih oseb, zaščito in svobodo gibanja, zaščito lastniške pravice, nediskriminacijo, sodelovanje v javnem življenju, enakopravni dostop do izobraževanja in ostalih javnih storitev in zaščite jezikovne in kulturne dediščine,
- reformiranje lokalne samouprave, s ciljem izboljšanja kakovostnih storitev in vključevanja javnosti pri sprejemanju odločitev,
- implementacijo pravnih pravil in nadzora nad človekovimi pravicami, policijo in sodstvom, znotraj lokalne samouprave,
- podporo in nadaljnji razvoj neodvisnih institucij, človekovih pravic, pravnih pravil in volitev,
- podporo boja proti tihotapljenju,
- spodbujanje vloge Skupščin pri nadzoru izvedbe demokratičnih procedur in vključevanja v procese,
- razvoj varnostnega sektorja, vključujoč policijo in carino ter izvedbo kazenske odgovornosti,
- krepitev svobode tiska in javnih medijev in
- razvoj kakovostnega, vsem dostopnega, izobraževalnega sistema.

Misija prav tako podpira delovanje enot za človekove pravice v okviru kosovskih ministrstev in je pripomogla pri vzpostavitvi takšnih enot (OVSE 2011b).

Na nivoju lokalne samouprave, povezane z demokratizacijo družbe, uveljavljanjem pravnih pravil in zagotavljanjem človekovih pravic in svoboščin, se izvajajo t. i. tedenski varnostni sestanki, na katerih sodelujejo predstavniki OVSE, UNMIK, EULEX, KFOR, KP, MCO,

predstavnik Srbov in župan, ki vodi sestanek. Sestanki potekajo enkrat mesečno tudi v razširjeni obliki, na kateri sodelujejo vsi prej omenjeni predstavniki, poleg njih pa še predstavniki verskih skupnosti, nevladnih organizacij, zaščite in reševanja, manjšin in predstavnik oboroženih sil Kosova (Svetanič 2011, 36).

Misija OVSE na Kosovu tako predstavlja nov korak OVSE k spodbujanju sodelovanja z drugimi mednarodnimi organizacijami. Prvič v zgodovini je OVSE postal sestavni del operacije pod vodstvom ZN. V okviru preoblikovanja UNMIK in posledičnega zmanjševanja števila udeležencev misije v letu 2009, je misija OVSE prevzela povečano vlogo pri opazovanju in nadzorovanju, zlasti na področju zgodnjega opozarjanja in poročanja.

OVSE prav tako tudi tesno sodeluje z drugimi večjimi partnerji, kot so UNHCR, Svet Evrope in Evropska unija. To sodelovanje vsebuje delovanje na specifičnih projektih in skupni podpori na področju logistike in pisarniških objektih. Dodatno tesno sodelujejo z mednarodnimi nevladnimi organizacijami za promocijo pomembnejše vloge civilne družbe na Kosovu. Vzpostavljeni so tudi tesni stiki z NATO misijo KFOR (OVSE 2011c).

4.2 POSREDOVANJE NATO IN KFOR

Da bi se konflikt na Kosovu ne razširil na sosednji državi, Albanijo in Makedonijo, se je v reševanja konflikta vključil NATO. Na srečanju zunanjih ministrov 28. maja 1998 so poudarili dva cilja, in sicer iskanje mirne rešitve, s prispevanjem mednarodne skupnosti ter promoviranje stabilnosti v regiji (Svetanič 2011, 44). V naslednjih mesecih so potekali resni pogovori tudi okoli vojaške operacije, z namenom, da Srbija umakne svoje sile s Kosova. Resnost svojih idej so podprli še z izvedbo vaje Odločni sokol (ang. *Determined Falcon*) na meji med Albanijo in Makedonijo (Trobest v Svetanič 2011, 44). Kljub pogajanjem, ki so potekala sočasno s dogajanjem, so na predlog zunanje ministrice ZDA, istočasno pripravljali tudi načrt, kako izvesti zračne napade pod okriljem NATO. Ko so se iz Kosova umaknile sile OVSE, se je 24. marca 1999 pričela operacija »Alied Force«. Napadi v prvi in drugi fazi niso imeli posebnega učinka, prav tako pa sta jih obe strani,

vpleteni v konflikt na Kosovu, izkoristili za nadaljevanje spopadov, kar je privedlo do množičnega vala beguncev proti Makedoniji, Albaniji in Črni Gori (Pirjevec 2003, 511-516). Cilj zveze NATO je bil prekiniti vse vojaške akcije, preprečiti izvajanje nasilja in represije, umakniti vse vojaške, policijske in paravojaške sile s Kosova ter namestiti mednarodne vojaške mirovne enote, pod vodstvom NATO. Posredovanje zveze NATO je bila prva koalicijska operacija brez mandata VS ZN, mnogim pa se zdi vprašljiva tudi njena učinkovitost (Svetanič 2011, 45-46).

Po 78 dnevni zračni napadani, je NATO 12. junija 1999 na Kosovu vzpostavil operacijo KFOR. Cilj zračnih napadov od marca 1999 je bil zaustaviti in zmanjšati humanitarno katastrofo, ki se je takrat odvijala. Mandat KFOR izhaja iz Resolucije VS ZN 1244, sprejete 10. junija 1999 in Vojaško-tehničnega sporazuma¹⁴ med NATO in ZRJ, podpisanega 9. junija 1999. KFOR deluje pod 7. poglavjem UL ZN in svojo delovanje definira kot operacijo vsiljevanja miru, ki je bolj splošno znana kot operacija v podporo miru (NATO 2011c).

Pred vzpostavitvijo KFOR je NATO svojo operacijo napada na ZRJ opredelil kot intervencijo, z utemeljitvijo, da je bila izpeljana kot odgovor na ravnanje ZRJ v odnosu do albanske manjšine (MacFarlene v Svetanič 2011, 45).

KFOR je na ozemlje Kosova vstopil iz Makedonije, 12. junija 1999, in tako zavzel ozemlje Kosova ob umikanju srbskih sil in močni prisotnosti OVK (NATO 2010a). KFOR je svoje pristojnosti izvajal preko petih con, ki so se kasneje razvile v mednarodne bojne skupine¹⁵ (Jackson v Svetanič 2011, 46).

Začetni mandat KFOR sil je bil:

- odvrniti možnost ponovnega nasilja nad kosovskim prebivalstvom, s strani sil ZRJ in Srbije,
- vzpostaviti varno okolje in zaščititi javno varnost in red,

---

¹⁴ Military-Technical Agreement (MTA) (NATO 2011a)

¹⁵ MNTF, Multinational task forces (west, south, nord, east, centre)

- demilitarizirati OVK,
- podpreti mednarodno humanitarno pomoč ter
- koordinirati in podpirati mednarodno civilno prisotnost (NATO 2011b).

Prisotnost KFOR je bila nujna za vzdrževanje varnosti in zaščite vseh posameznikov in skupin na Kosovu. Naloge KFOR so začetno vključevale tudi pomoč pri vračanju beguncev in razseljenih oseb, obnovo in razminiranje, medicinsko pomoč, zaščito in vzpostavitev reda, zaščito etničnih skupin, varovanje lastnine, obmejno varnost in nadzor, prepoved čezmejnega tihotapljenja orožja, implementacijo nadzora nad orožjem in uničevanje orožja. Pomembna je bila tudi pomoč pri vzpostavitvi civilnih institucij, ki so vzpostavljale vladavino prava, sodni in kazenski sistem, procese volitev ter ostale vidike političnega, ekonomskega in socialnega življenja na Kosovu. Posebna skrb, ki vsebuje redne patrolje blizu manjšinskih enklav, kontrolne točke, spremljanje manjšinskih skupin, zaščito kulturno pomembnih objektov in doniranje hrane, oblek in šolskih potrebščin, je namenjena zaščiti manjšin (NATO 2011b).

Marca 2004 so se ponovno obnovili spopadi med Albanci in Srbi in tako pomenili korak nazaj proti stabilnemu, multi-etničnemu in demokratičnemu Kosovu. Napadene so bile tudi enote KFOR. Na vrhu v Istanbulu so voditelji NATO obsodili ponovno etnično nasilje in znova poudarili predanost NATO pri zagotavljanju varnega, stabilnega in multi-etničnega Kosova (NATO 2011b).

Leta 2006 so se pričela pogajanja o statusu Kosova, ki so jih vodili ZN. Marca 2007 je posebni odposlanec za Kosovo Generalnemu sekretarju ZN predstavil svoj predlog ureditve problematike statusa Kosova. Predstavniki Kosova so predlog posebnega odposlanca podprli, medtem ko je bil Beograd proti. Pogajanja so se nadaljevala pod okriljem Trojke (EU, Rusija in ZDA), ki je z mandatom zaključila 10. decembra 2007, ne da bi dosegli dogovor. Skozi pogajanja je NATO podpiral prizadevanja posebnega odposlanca (in posledično tudi Trojko) pri urejanju statusa Kosova. Ker do dogovora ni prišlo, so se zunanji ministri NATO odločili, da KFOR, na podlagi Resolucije VS ZN 1244, ostane na

Kosovu, razen če VS ZN odloči drugače. Prav tako so obnovili zavezo, da KFOR ohrani nacionalne sile, vključno z rezervami, brez novih pridržkov.

Aprila 2008 so se voditelji NATO na vrhu v Bukarešti strinjali, da bo KFOR nadaljeval svoje delo kot tudi, da mora sodelovati in pomagati ZN, EU in ostalim mednarodnim akterjem za doseganje stabilnega, multi-etičnega in mirnega Kosova. Izpostavili so dejstvo, da je NATO pripravljen na implementacijo prihodnjih varnostnih dogovorov. Decembra 2008 so zunanji ministri NATO ponovno odločili, da bo KFOR, pod mandatom Resolucije 1244, nadaljeval s svojo prisotnostjo na Kosovu. Kot prednostno nalogo UNMIK so izpostavili hitro vzpostavitev EULEX (NATO 2011b).

Zveza NATO je 12. junija 2008 pričela z implementacijo novih nalog na Kosovu, ki so med drugim vključevale razpustitev Kosovskih zaščitnih sil¹⁶ in civilno strukturo nadziranja. Te naloge se implementirajo v tesnem sodelovanju in posvetovanju z relevantnimi lokalnimi in mednarodnimi oblastmi. Kosovske zaščitne sile, ki so delovale pod mandatom UNMIK, so bile vzpostavljene med pokonfliktno tranzicijo, z namenom zagotavljanja odzivanja na nesreče, izvajanja zaščite in reševanja, zagotavljanja kapacitet za humanitarno pomoč na oddaljenih območjih, zagotavljanja pomoči pri deminiranju in gradnji infrastrukture in skupnosti. Sile so bile uradno razpuščene 14. junija 2009. Vzporedno so se vzpostavljale Kosovske varnostne sile¹⁷. Naloga NATO je nadziranje in podpiranje vzpostavitve in usposabljanje večetnične, profesionalne in civilno nadzorovane KVS. Kampanja rekrutacije se je pričela s 21. januarjem 2009. KVS naj bi bile lahko oborožene sile, brez težkega orožja, kot so tanki, težke artilerije ali napadne zračne zmogljivosti. Njihova primarna odgovornost naj bi bile varnostne naloge, ki niso primerne za odzivanje policije, kot so odzivanje ob nesrečah, ravnanje z eksplozivnimi sredstvi in nevarnimi snovmi, gašenje požarov in civilna zaščita. Prav tako bi lahko sodelovale pri operacijah kriznega odzivanja in operacijah za podporo miru (NATO 2011b).

---

¹⁶ Kosovo protection corps (KPC)

¹⁷ Kosovo Security Force (KSF)

Od takrat se je varnostna situacija na Kosovu izboljšala. Rezultat tega je tudi odločitev NATO, da se pričnejo sile KFOR počasi umikati iz ozemlja Kosova. Zmanjševanje sil bo potekalo skozi faze imenovane Gate 1 in Gate 2. Februarja 2010 je bilo oznanjeno, da so že dosegli fazo Gate 1. O nadaljevanju zmanjševanja prisotnosti KFOR bo odločal Severnoatlantski svet, v luči tako vojaškega kot političnega razmisleka (NATO 2011b).

NATO je na Kosovu pod mandatom ZN tesno sodeloval z OVSE in EU in zagotavljal varno okolje za odzivanje mednarodne skupnosti na konflikt na Kosovu (NATO 2011f).

4.3 OZN RESOLUCIJA 1244 IN UNMIK

Varnostni svet ZN je 10. junija 1999, po prekinitvi bombardiranja NATO na Kosovu, sprejel¹⁸ Resolucijo 1224, ki je pooblastila Generalno skupščino ZN, da v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami ustanovi civilno upravo na Kosovu (Pirjevec 2001, 543).

Ker so v času sprejetja ZN vodili večje število mirovnih operacij, je generalni sekretar sprejel odločitev, da bo razbremenil in zagotovil večji učinek misije tako, da je razdelil vodenje med štiri institucije:

- prehodna civilna uprava – OZN,
- humanitarne zadeve – UNHCR,
- vzpostavljanje institucij – OVSE in
- obnova – EU (OZN 1999).

Z razdelitvijo pristojnosti in področij delovanja je generalni sekretar želel doseči močno sodelovanje UNMIK z mednarodnimi mirovnimi silami, saj bi civilno in vojaško osebje le tako delovala usklajeno pri doseganju skupnega cilja (OZN 1999).

Resolucija se osredotoča na reševanje humanitarne krize na Kosovu ter zagotavljanje pogojev za varno vrnitev beguncev in razseljenih oseb na njihove domove. Obsoja vsa dejanja nasilja in terorizma nad prebivalstvom Kosova, ne glede na stran. Resolucija prav

---

¹⁸ Kitajska je bila pri glasovanju vzdržana.

tako opredeljuje vse zahteve za preprečitev obnove sovraštva in vzpostavljanje pogojev za rešitev krize na Kosovu (Resolucija 1244).

Poleg besedila Resolucije 1244 je ta sestavljena še iz dveh aneksov. Aneks 1 in Aneks 2 sta bila osnova za pripravo Resolucije. V Aneksu 1 je poudarek na takojšni prekinitvi nasilja in represije na Kosovu, zahtevi po takojšnjem umiku vojaških, policijskih in paravojaških sil Združene republike Jugoslavije, zagotovitvi učinkovite mednarodne civilne in varnostne prisotnosti, ki ji dajo mandate ZN in je sposobna doseči zastavljene cilje in razpustitvi Osvobodilne vojske Kosova (OVK). Aneks 2 je nekoliko obsežnejši in konkretniji v ciljih in pogojih za doseganje teh. Poleg pogojev in ciljev, ki se pojavijo že v Aneksu 1, je izražena želja po prevzemu varnostnega nadzora v pokrajini s strani mednarodnih varnostnih sil, pod poveljstvom NATO in na ta način tudi doseganje stabilnosti v regiji. Prav tako je zagotovljena ozemeljska celovitost ZRJ, kot tudi drugih držav v regiji. Aneks 2 omogoča vrnitev določenega števila varnostnih sil ZRJ, da bodo lahko opravljale funkcije, povezane z mednarodno civilno in varnostno operacijo, funkcije označevanja in čiščenja minskih polj, varovanja srbske kulturne dediščine in prisotnost na glavnih mejnih prehodih. Resolucija obenem s posameznimi točkami kosovskim Albancem vrača pravice, ki so jim bile odvzete ali omejene s sprejetjem ustave v začetku devetdesetih let (Resolucija 1244).

Mandat UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) je bil vzpostavljen s sprejetjem Resolucije 1244, leta 1999. Namen misije je zagotoviti pogoje za mirno in normalno življenje za vse prebivalce Kosova ter stabilnost regije Zahodnega Balkana.

Misijo vodi posebni predstavnik generalnega sekretarja, ki mu je Varnostni svet z Resolucijo 1244 dodelil izvršilno oblast nad ozemljem Kosova. Posebni odposlanec zagotavlja koordiniran nastop prisotnih mednarodnih civilnih institucij, ki so prav tako dobile mandate z omenjeno resolucijo. Med te organizacije sodita tako OVSE, ki ima pod UNMIK nalogo vzpostavljanja institucij, kot EU, preko operacije EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo), ki ima operativno odgovornost na področju

zagotavljanja in vzpostavljanja pravne države. EULEX je prav tako dobil mandat z Resolucijo 1244 (UNMIK 2011).

Misija UNMIK imajo svoj sedež v Prištini in je še dodatno podprta s področnimi pisarnami v Mitrovici in Peči. Misija ima, poleg omenjenega, vzpostavljeno tudi pisarno v Skopju, ki zagotavlja politično poročanje in povezovanje z lokalnimi in regionalnimi oblastmi, za učinkovit transport in dostavljanje potrebnega blaga za izvajanje misije. Pomembno politično in diplomatsko vlogo igra tudi pisarna ZN v Beogradu, ki vzdržuje sodelovanje s političnim vodstvom Srbije (UNMIK 2011).

Z misijo na Kosovu so si OZN in ostali mednarodni subjekti zastavili cilj reševanja notranje-državnega konflikta ter prevzeli odgovornost za dobrobit prebivalcev tega območja. Resolucija 1244 je na Kosovu vzpostavila protektorat, kjer NATO skrbi za zagotavljanje varnega okolja, UNMIK pa za izvajanje javne uprave. UNMIK je z vzpostavitvijo organov mednarodne uprave (področja javne uprave) prevzel naloge izvajanja in uveljavljanja zakonodaje, monetarnega sistema, sodstva, carine, izobraževanja, ekonomije in vseh ostalih prvih delovanja države. »Uprava je dobila pooblastilo, da promovira visoko stopnjo avtonomije in samostojnosti, a da pri tem ne ogroža suverenosti in ozemeljske celovitosti ZRJ« (Caplan v Svetanič 2011, 31).

Do avgusta 2011 je 81 od 192 držav članic ZN priznalo Kosovo kot samostojno in neodvisno državo. UNMIK nadaljuje z implementacijo svojega mandata, ki ga je dobil z Resolucijo 1244, in deluje z statusom nevtralnosti (UNMIK 2011).

V okviru operacije je delovala tudi policija UNMIK, katere glavni funkciji sta bili:

- izvajati službo začasne varnostno-policijske sile in
- pomoč pri oblikovanju in razvoju policijske službe.

Delovala je po treh fazah razvoja, in sicer:

1. faza: KFOR ob asistenci UNMIK zagotovi javno varnost;
2. faza: civilna policija UNMIK prevzame odgovornost od KFOR za red in uveljavljanje prava ter razvije pogoje za vzpostavitev kosovske policije;
3. faza: UNMIK preda odgovornost za zagotavljanje javnega reda in pravnih pravil kosovski policiji; UNMIK sodeluje v vlogi svetovalca in nadzornika.

Policija UNMIK je bila razdeljena v tri oddelke, ki so neposredno odgovarjali posebnemu predstavniku GS ZN:

- civilna policija CIVILPOL,
- specialne policijske sile in
- mejna policija (Svetanič 2011, 58-59).

4.4 OPERACIJA EU - EULEX

Kosovo je ena izmed prioritete Evropske unije. Po mnenju EU je najboljša pot k evropski integraciji ustvarjanje in zagotavljanje demokratičnega in multi-etičnega Kosovega, s spoštovanjem vladavine prava, mirnega sodelovanja s sosednjimi državami in tako prispevanje k regionalni in evropski stabilnosti. To vključuje tudi razširjene ukrepe zavarovanja vseh skupnosti na Kosovu in s tem zagotavljanje osnovnih pogojev za ekonomski in politični razvoj. S tem namenom je EU 8. februarja 2008 sprejela odločitev, da prične z izvajanjem misije Skupne obrambne in varnostne politike na področju vladavine prava. Ustanovili so EULEX (The European Union Rule of Law Mission in Kosovo), ki je do sedaj največja civilna misija, ki se izvaja pod SOVP. Glavni cilj misije je pomagati in podpreti Kosovsko oblast na področju vladavine prava, predvsem na področju policije, sodstva in carine. Misija na Kosovu ni z namenom vladanja, ampak je njen tehnični namen nadzirati, spremljati in svetovati ter hkrati ohranjati izvajanje izvršilne oblasti. EULEX deluje pod splošnim okvirom Resolucije VS ZN 1244 in ima poenoteno linijo poveljevanja v Bruslju.

Misija je svoje začetne operativne sposobnosti dosegla v začetku decembra 2008, popolno operativnost pa 6. aprila 2009. EULEX ima sedež v Prištini in v regijah, z osebjem, ki dela znotraj sodnega in policijskega sistema ter mobilne ekipe, ki delujejo skladno z načeli sodelovanja z lokalnimi oblastmi.

Začetni mandat misije je bil 2 leti, vendar je predvideno, da se bo ta končala, ko bo kosovska oblast pridobila dovolj izkušenj in lahko zagotovila vladavino prava za vse člane družbe. 26. aprila 2010 je Svet predstavil zadovoljstvo z rezultati, ki jih je do sedaj dosegel EULEX Kosovo, v težkem okolju pri asistiranju uveljavljanja sodnih in pravnih agencij in promoviranja pravne reforme, vključujoč preganjanje in sojene občutljivih kriminalnih primerov. Pomembna in specifična vloga, ki jo igra misija, je pomembna za stabilnost regije v luči evropske perspektive (Evropska unija 2009a).

Poleg zgoraj omenjenih splošnih ciljev je imel EULEX tudi nekaj specifičnih (Malešič 2011, 172), in sicer:

- zagotoviti, da bodo vojni zločini, teroristična dejanja in organizirani kriminal, korupcija, medetnični kriminal, ekonomsko-finančni kriminal in druga resna kriminalna dejanja ustrezno preiskana, kazensko preganjana in obsojena, skladno s sprejetim pravom,
- krepiti in promovirati sodelovanje v sodnih procesih, še posebej na področju organiziranega kriminala in
- sodelovati v boju proti korupciji, prevaram in finančnemu kriminalu.

18. avgusta 2008 je bil podpisan tehnični sporazum o predaji prostorov in vozil med misijama UNMIK in EULEX. Namestitev misije EULEX se je začela 9. decembra 2008, ko se je pričel prevzem funkcij UNMI. Primopredaja je trajala do konca marca 2009, ko se je osebje UNMIK načrtovano zmanjšalo.

Od decembra 2008 in vse do julija 2009 je EULEX izvajal t. i. prvo fazo programa.

Leta 2010 je bilo predstavljeno poročilo misije EULEX (Evropska unija 2010) kjer so kot glavna načela misije navedeni:

- trajnost,
- odgovornost,
- multi-etična pripadnost,
- neodvisnost od političnega vmešavanja,
- skladnost z mednarodnimi standardi in
- skladnost z evropskimi praksami.

Ta načela so navedena kot druga faza programa. Program je bil v osnovi zasnovan tako, da vsebuje pet faz. Kot že omenjeno, je bila osnova vseh faz opazovanje, mentoriranje, svetovanje in izvedba t. i. MMA načrta, ki je v prvi fazi zajemal predlog, v drugi specifikacijo, v tretji implementacijo, v četrti poročanje in v peti evalvacijo vezano na posamezno nalogo (Stevanič 2011, 43).

5 ZAKLJUČEK

Sodelovanje mednarodnih organizacij v mirovni misiji je, zaradi kompleksnosti kriz in konfliktov, skozi čas postalo nuja. Pri pisanju diplomskega dela, smo prišli do spoznanja, da v mednarodnem pravu obstaja vrsta dokumentov, ki predvidevajo sodelovanje mednarodnih organizacij, oziroma institucij pri zagotavljanju miru in varnosti v mednarodni skupnosti. Sodelovanje mednarodnih organizacij je tako poleg statutih, mednarodnih pogodb in sporazumov, definirano tudi v programih in strategijah organizacij.

Pri analizi primera smo se najprej lotili klasifikacije tipov posredovanj, značilnih za vsako od organizacij, ki so bile predmet analize in jih nadalje primerjali z dejanskim udeleževanjem v mirovni operaciji na Kosovu. Na obravnavanem primeru lahko torej ugotovimo, da mednarodne organizacije pokrivajo različna področja mirovni operacij, kar kaže na veliko mero sodelovanja. Pri analizi vloge mednarodnih organizacij lahko primerjamo poslanstvo posamezne organizacije s splošnim poslanstvom v mednarodni skupnosti in aktivnostmi, ki jih imajo na voljo.

Naloge misije OVSE na Kosovu so: vzpostavitev demokratičnih institucij, zagotovitev človekovih pravic in svoboščin in implementacija pravnih pravil. Za primerjavo lahko navedemo splošno poslanstvo in način delovanja OVSE, ki temelji na preprečevanju konfliktov in kriznem upravljanju, s ciljem dopolniti politični proces reševanja sporov.

Misija OZN oziroma misija UNMIK je na Kosovu prevzela naslednje naloge: rešitev humanitarnih razmer, vzpostavitev pogojev za vrnitev beguncev in razseljenih oseb, preprečitev obnove sovraštva in vzpostavitev pogojev za politično rešitev krize. Našteto lahko nadalje primerjamo s temeljnimi prvinami mirovni operacij OZN, kot so bile predstavljene pod točko 3.1.1, ali konkretnije, s šestimi tipi mirovni operacij, ki predvidevajo: mirovne operacije preventivnega delovanja oziroma zgodnjega opozarjanja pred izbruhom konflikta; tradicionalne mirovne operacije OZN za ohranjanje miru, ki vključujejo nadzor nad prekinitvijo ognja; ločitev sprtih strani in ustvarjanje razmer za rešitev spora po mirni poti; mirovne operacije, namenjene uresničevanju splošnega

sporazuma med sprtimi stranmi; mirovne operacije z nalogo zaščite razdeljevanja humanitarne pomoči v razmerah, ko še trajajo spopadi; mirovne operacije, ki se izvajajo v državi, kjer so njene institucije dejansko razpadle, vlada brezvladje ter lahko samo zunanja organizacija pripomore k stabilizaciji razmer in ponovni vzpostavitvi državnosti; mirovne operacije, ki imajo nalogo preprečiti kršitev dogovorov in sporazumov v konkretnem mednarodnem konfliktu s pomočjo prisile.

Zveza NATO je s svojim posredovanjem sicer neuspešno in za mnoge avtorje tudi nelegitimno pričela delovanje na Kosovu. Z resolucijo 1244 je misija KFOR prevzela odgovornost za prekinitev oboroženega spopada in preprečitev humanitarne katastrofe, izgradnjo miru in stabilnosti na Kosovu in v regiji, podporo mednarodnim organizacijam in demilitarizacijo OVK. Če zastavljene naloge primerjamo s splošnimi normativi, obravnavanimi v diplomskem delu pod točko 3.1.2, lahko ugotovimo, da je KFOR izvajal standardne naloge NATO v mirovnih operacijah.

Misija EU, imenovana EULEX, je zadolžena za implementacijo pravnih pravil, razvoj multi-etičnega pravnega sistema, razvoj policije in carine ter zagotovitev neodvisnosti institucij od političnih vplivov. Kljub kompleksnosti teme mirovnih operacij, oziroma civilnega kriznega upravljanja v primeru EU, lahko na podlagi ugotovljenega zapišemo, da je z vzpostavitvijo misije EULEX evropska skupnost delovala skladno s svojimi aktivnostmi, definiranimi v mnogih dokumentih.

Pri analizi vloge mednarodnih organizacij smo tako ugotovili, da so mednarodne organizacije na Kosovu, na podlagi Resolucije 1244, delovale na specifičnih področjih in se skozi svoje delovanje tudi dopolnjevale. Kot dodaten argument k temu lahko navedemo tudi prevzem nalog misije EULEX od misije UNMIK v letu 2008. Kompleksnost konfliktov je prinesla razmere, ko tipično vojaško-obrambne organizacije same v mirovnih operacijah niso več zadostne. Potreba po civilnem osebju je eden izmed razlogov za sodelovanje mednarodnih organizacij. Specializiranost organizacij za posamezno področje pa je še dodaten argument za sodelovanje. Problem pri sodelovanju se mnogokrat pojavi pri osebju mirovnih operacij, saj mednarodne organizacije v večji meri delujejo na podlagi

prispevkov kadra s strani držav članic, ki pa se v mednarodnih organizacijah mnogokrat podvajajo.

Odgovor na raziskovalno vprašanje, ki som si ga postavili pri snovanju diplomskega dela, je da mednarodne organizacije sodelujejo v mirovni operaciji. Primer Kosova je primer največjega sodelovanja do sedaj, saj je to za večji del mednarodnih organizacij, ki so bile predmet analize na območju Kosova, pomenilo preizkušnjo in novost v tako širokem območju delovanja. Prav tako je bilo za organizacije to do sedaj tudi eno izmed najštevilčnejših sodelovanj. Načini sodelovanja zajemajo od posvetovanja do prevzemanja specializiranih nalog, ki zagotavljajo celotnost programa oziroma ciljev mirovne operacije. Pri končni analizi je potrebno opozoriti na dejstvo, da ugotovitev pri sodelovanju in delegiranju nalog in obveznosti v mirovni operaciji na Kosovu ne gre posploševati na vse mirovne operacije, saj je sodelovanje mednarodnih organizacij odvisno od več faktorjev, ki vplivajo na vzpostavitev in razvoj mirovne operacije.

6 LITERATURA

1. Bebler, Anton. 2008. How to deal with Western Balkans. *Thesis Kosova : revistë kërkimore ndërkombëtare = international research review*. (1): 63 – 78.
2. Bučar, Bojko, Zlatko Šabič, Milan Brglez, v sodelovanju z Moniko Kalin Golob. 2002. *Navodila za pisanje – seminarske naloge in diplomska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Cia Factbook. 2011. *Kosovo*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html> (16. avgust 2011).
4. EU 2011a. *Države*. Dostopno prek: http://europa.eu/about-eu/countries/index_sl.htm (24. avgust 2011).
5. --- 2011b. *Summaries of EU legislation: everything you want to know about European legislation*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/conflict_prevention/r12700_en.htm (24. avgust 2011).
6. --- 2011c. *EU Common Security and Defence Policy: EULEX Kosovo*. Dostopno prek: <http://consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eulex-kosovo.aspx> (26. avgust 2011).
7. --- 2011č. *Petersberg tasks*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/petersberg_tasks_en.htm (15. september 2011).
8. --- 2011d. *Conflict prevention*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/conflict_prevention/r12700_en.htm (15. september 2011).
9. Evropska unija. 2009. *EULEX Program Report*. Dostopno prek: <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/Accountability/EULEX-PROGRAMME-REPORT-July-2009-new.pdf> (26. avgust 2011).
10. --- 2009b. *EULEX MMA plan*. Dostopno prek: <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/tracking/EULEX%20MMA%20ACTIONS%2020102904.pdf> (28. Avgust 2011).

11. --- 2010. *EULEX Program Report*. Dostopno prek: <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/tracking/EULEX%20Programme%20Report%202010%20.pdf> (26. avgust 2011).
12. Grizold, Anton. 1996. *Slovenia and European Security Integration*. Into Europe? : perspectives from Britain and Slovenia: 403-424.
13. ---, ur. 1998. *Perspektive sodobne varnosti: iz obramboslovnih raziskav II*. Fakulteta za družbene vede: Ljubljana.
14. --- 2001. Nekaj izzivov izgradnji varnostne arhitekture v Evropi danes. *Teorija in praksa*. 38 (5): 786–797.
15. --- in Bogomil Ferfila. 2000. *Varnostne politike velesil*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Hojnik, Nina. 2009. *Odnos Evropske unije do kosovskega vprašanja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Jelušič, Ljubica, ur. 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. ---, Maja Garb, Klemen Grošelj, Jelena Juvan. Erik Kopač, Vladimir Prebilič in Vinko Vegič. 2006. Mirovne operacije – naložba v mednarodni mir, varnost in stabilnost. *Varnost v postmoderni družbi*, ur. Marjan Malešič: 229-257, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Krajnc, Sabina in Damjan Lah, ur. 2009. *Evropska unija od A do Ž*. Ljubljana: Uradni list.
21. *Lizbonska pogodba*. 2009. Dostopno prek: http://europa.eu/lisbon_treaty/take/index_sl.htm (24. avgust 2011).
22. Luard, Evan. 2001. *Človek, država in vojna*. (Uvodni študij. Iztok Simoniti, Anton Grizold). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Malešič, Marjan, ur. 2006. *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. --- 2011. Civilian Crisis Management in the EU – Structural and Functional Aspects. *Journal of International Peacekeeping* 15 (1/2): 152-177. Dostopno prek:

- <http://www.saopaulo2011.ipsa.org/paper/crisis-management-eu-international-coordination-and-civil-military-cooperation> (25. avgust 2011).
25. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2011. *Evropska varnostna in obrambna politika*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/evropska_unija/evropska_varnostna_in_obrambna_politika_evop/ (15. september 2011).
26. *Severnoatlantska pogodba - The North Atlantic Treaty*. 1949. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm (23. avgust 2011).
27. NATO. 1991. *Alliance's Strategic Concept agreed by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm (23. avgust 2011)
28. --- 1999. *Alliance's Strategic Cocept agreed by the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council, Washington, April 1999*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (23. avgust 2011).
29. --- 2009. *Summit guide*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/summit2009/summit-guide-09.pdf> (26. avgust 2011).
30. --- 2011a. *Military-Tehcnical Agreement*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/kosovo/docu/a990609a.htm> (25. avgust 2011).
31. --- 2011b. *NATO's role in Kosovo*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm (25. avgust 2011).
32. --- 2011c. *NATO Response Force – NRF*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm (14. september 2011)
33. --- 2011č. *Crisis management*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm?selectedLocale=en (14. september 2011).
34. Novak, Staša. 2006. *Vloga OVSE pri reševanju Kosovskega vprašanja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
35. Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi. Stalni svet. 1999. *Decision No.305*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/pc/28795> (24. avgust 2011).

36. OVSE. 2007. *OSCE Handbook*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/secretariat/22624?download=true> (23. avgust 2011).
37. --- 2011a. *First CSCE field operations deployed*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/who/timeline/1990s/08> (24. avgust 2011).
38. --- 2011b. *Mandat misije OVSE na Kosovu*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/kosovo/43381> (24. avgust 2011).
39. --- 2011c. *Working with international partners*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/kosovo/43378> (25. avgust 2011).
40. --- 2011č. *Who we are*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/who> (19. september 2011).
41. *Ustanovna listina Združenih narodov – Charter of the United Nations*. 1945. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml> (16. avgust 2011).
42. OZN. 1999. *Report of the Secretary-General pursuant to Paragraph 10 of Security Council Resolution 1244*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Docs/sc/reports/1999/sgrep99.htm> (24. avgust 2011).
43. --- 2011a. *Report of the Secretary-General on the implementation of the report of the Panel on United Nations peace operations*. Dostopno prek: http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/docs/55_502e.pdf (16. avgust 2011).
44. --- 2011b. *Združeni narodi*. Dostopno prek: <http://Nato.un.org/en/aboutun/index.shtml>, (12. avgust 2011).
45. Pavlica, Urška. 2005. *Trendi v organiziranju in izvajanju mirovnih operacij*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. Prijevec, Jože. 2001. *Jugoslovanske vojne: 1991 –2001*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
47. Varnostni svet. 1999. *Resolucija 1244*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm> (24. avgust 2011).
48. Sancin, Vasiljka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

49. Stenšak, Damjan. 2005. *Reševanje Kosovskega konflikta s strani najrelevantnejših akterjev mednarodne skupnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
50. Svetanič, Andrej. 2011. *Analiza vloge mednarodne skupnosti pri zagotavljanju varnosti Kosova*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
51. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
52. UNMIK 2011. *UNMIK: mandate and structure*. Dostopno prek: <http://www.unmikonline.org/Pages/about.aspx> (24. avgust 2011).
53. Zahodna evropska unija. 1992. *Petersberg Declaration*. Dostopno prek: <http://www.weu.int/documents/920619peten.pdf> (14. september 2011).